

Latvijas Republikas Senāts
RĪCĪBAS SĒDES LĒMUMS
Rīgā 2024.gada 17.aprīlī

[1] Senātā saņemta Konkurences padomes kasācijas sūdzība par Administratīvās apgabaltiesas 2023.gada 14.augusta spriedumu, ar kuru apmierināts pieteicējas SIA „Visma Enterprise” (pirms reorganizācijas – SIA „FMS Software” un SIA „FMS”) pieteikums par Konkurences padomes 2013.gada 9.decembra lēmuma Nr. E02-61 atcelšanu. Ar šo lēmumu Konkurences padome pieteicējas darbībās konstatēja Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktā aizlieguma (aizliegta vienošanās) pārkāpumu un uzlika pieteicējai naudas sodu.

Apgabaltiesa spriedumā atzinusi, ka pieteicēja nav pieļāvusi Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā paredzēto pārkāpumu. Tiesa secinājusi: izvērtējot vienošanās tekstu kopsakarā ar lietā esošajiem pierādījumiem par tā būtību un piemērošanu, secināms, ka pieteicēja vēlējās ierobežot izplatītāju savstarpējo konkurenci, izveidojot klientu reģistrācijas sistēmu, un izplatītāji savus potenciālos klientus arī reģistrēja. Taču pārējie izplatītāji netika informēti par to, ka potenciālais klients ir rezervēts uz sešiem mēnešiem, līdz ar to viņi varēja iesaistīties sarunās par līgumu noslēgšanu ar jau reģistrētajiem klientiem, kuri nebija informēti par rezervācijas faktu un iespēju iebilst pret rezervāciju. Reģistrētie potenciālie klienti jebkurā brīdī varēja brīvi izvēlēties nomainīt izplatītāju, un viņi arī faktiski to darīja. Tātad starp izplatītājiem turpināja pastāvēt konkurence. Tādējādi pieteicējas ieviestās reģistrācijas sistēmas kā konkurenci ierobežojoša rīka, lai uz sešiem mēnešiem rezervētu klientu līguma noslēgšanai ar konkrētu izplatītāju, pilnvērtīga darbība objektīvi nemaz nebija iespējama. Šādos apstākļos nav pamata secināt, ka pieteicējas noslēgtā vienošanās ietvertu konkurences ierobežojumu mērķa dēļ un tāpēc pieteicēja būtu noslēgusi aizliegtu vienošanos.

[2] Konkurences padome kasācijas sūdzībā norāda, ka tiesas spriedums ir pretrunīgs. Proti, tiesa secinājusi, ka pieteicēja vēlējās ierobežot izplatītāju savstarpējo konkurenci, izveidojot klientu reģistrācijas sistēmu, un izplatītāji savus potenciālos klientus arī reģistrēja, kas skaidri norāda uz to, ka tiesa ir konstatējusi aizliegtu vienošanos pēc mērķa Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas izpratnē. Vienlaikus tiesa tomēr nekonstatē aizliegtu vienošanos pēc mērķa. Konkurences padome šajos tiesas secinājumos saskata pretrunas un iebilst, ka nav skaidrs, kā tad būtu jāvērtē pierādījumi, kas norāda uz pieteicējas mērķi vienošanās rezultātā sadalīt klientus.

Senatoru kolēģija atzīst, ka Konkurences padomes uzskats – lai konstatētu, ka vienošanās ir konkurenci ierobežojoša pēc mērķa, pietiek konstatēt, ka pieteicējas subjektīvais mērķis, kuru tā vēlējās sasniegt, noslēdzot vienošanos, ir ierobežot

konkurenci – ir kļūdains. Eiropas Savienības Tiesas praksē atzīts, ka pušu nodoms ir elements, kuru var ņemt vērā, vērtējot vai vienošanās ir tāda, kam ir konkurenci ierobežojošs mērķis, bet tas nav elements, kas ir nepieciešams, lai noteiktu, vai vienošanās ir konkurenci ierobežojoša pēc mērķa (piemēram, *Eiropas Savienības Tiesas 2020.gada 2.aprīļa sprieduma lietā „Budapest Bank u.c.”*, C-228/18, [ECLI:EU:C:2020:265](#), 53.punkts, 2014.gada 11.septembra sprieduma lietā „CB/Komisija”, C-67/13 P, [ECLI:EU:C:2014:2204](#), 54.punkts kopsakarā ar 88.punktu). Arī Senāts ir norādījis: Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas izpratnē „mērķis” nenozīmē dalībnieku subjektīvo attieksmi, bet gan attiecīgās vienošanās objektīvo nozīmi un nolūku tajā ekonomiskajā kontekstā, kādā to ir domāts īstenot (*Senāta 2016.gada 31.marta sprieduma lietā Nr. SKA-413/2016*, [A43015313](#), 15.punkts). Tātad pieteicējas subjektīvais vienošanās noslēgšanas mērķis pats par sevi nepierāda to, vai vienošanās ir konkurenci ierobežojoša pēc mērķa. Pieteicējas subjektīvais mērķis ir tikai viens no elementiem, kuru var ņemt vērā kopsakarā ar citiem apstākļiem, lai noskaidrotu, vai vienošanās ir tāda, kas objektīvi ierobežo konkurenci pēc mērķa.

Konkurences padome kasācijas sūdzībā atsaucas uz Senāta atziņu, ka, aplūkojot vienošanos, ir novērtējams ne tikai tās saturs, bet arī ar vienošanos sasniedzamie mērķi un vienošanās saimnieciski tiesiskais konteksts (*Senāta 2017.gada 16.jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-61/2017*, [A43010414](#), 7.punkts). Iestāde uzskata, ka no minētā izriet nepieciešamība primāri novērtēt, ko ar šo vienošanos puses vēlējas panākt. Senatoru kolēģija tam nepiekrīt. No sprieduma kopsakarā ir skaidra Senāta norāde vērtēt vienošanās ekonomiski saimniecisko kontekstu, kādā vienošanās tiek slēgta (proti, vai tādos ekonomiskajos apstākļos, kādi pastāv, vienošanās vispār var sasniegt plānoto mērķi), nevis mērķi, kādu grib panākt vienošanās dalībnieki.

[3] Konkurences padome argumentē, ka tiesa nepamatoti atzinusi, ka vienošanās nav aizliegta pēc mērķa tāpēc, ka konkurences ierobežojums nav ļāvis konkurenci pilnībā izslēgt. Konkurences padome arī uzskata, ka nav nozīmes tiesas vērtētajiem apstākļiem, cik strikti vienošanās ir ieviesta, kontrolēta, un kāda ir bijusi izplatītāju un arī klientu rīcība, jo arī šie apstākļi nevar attaisnot aizliegto vienošanos.

Kā to spriedumā, atsaucoties uz šajā lietā pieņemto Eiropas Savienības Tiesas spriedumu, ir norādījusi apgabaltiesa: lai noskaidrotu, vai nolīgumam piemīt pietiekama kaitīguma konkurencei pakāpe, lai to varētu uzskatīt par konkurenci ierobežojošu mērķa dēļ Līguma par Eiropas Savienības darbību 101.panta 1.punkta izpratnē, jāizvērtē šā nolīguma vai lēmuma noteikumu saturs, ar to sasniedzamie mērķi, kā arī to ekonomiskais un juridiskais konteksts. Vērtējot minēto kontekstu, jāņem vērā arī skarto preču vai pakalpojumu raksturs, kā arī reālie attiecīgā tirgus vai tirgu darbības un struktūras apstākļi (*Eiropas Savienības Tiesas 2021.gada 18.novembra sprieduma lietā Nr. C-306/2020*, [ECLI:EU:C:2021:935](#), 62.punkts). Tātad, lai noskaidrotu, vai vienošanās ir aizliegta pēc mērķa, jānoskaidro vienošanās saturs, ņemot vērā dažādus apstākļus, ko tiesa arī ir darījusi. No sprieduma neizriet, ka tiesa būtu atzinusi, ka vienošanās nav konkurenci ierobežojoša pēc mērķa tikai tāpēc, ka turpināja pastāvēt konkurence. Tiesa ir vērtējusi vienošanās faktisko izpausmi konkrētajos tirgus apstākļos, vērtējusi to, kā vienošanās faktiski ir saprasta (tostarp vērtējot arī izplatītāju un klientu rīcību), lai noskaidrotu vienošanās patieso saturu un to, kādu ietekmi vienošanās radīja uz klientu iespēju izvēlēties izplatītāju. Rezultātā tiesa ir secinājusi, ka, lai arī pieteicējas subjektīvais

mērķis bija ierobežot konkurenci, objektīvie apstākļi kopumā norāda uz to, ka šis mērķis nevarēja tikt sasniegts, jo līdz galam nebija izveidota sistēma, kurā tas būtu iespējams, proti, izplatītāji netika informēti par klientu reģistrēšanu un arī klienti bija brīvi savā izvēlē. Ņemot vērā minēto, senatoru kolēģija nevar piekrist Konkurences padomei, ka tiesas izvērtējums būtu nepareizs un neatbilstu judikatūrai.

[4] Senatoru kolēģija par nepamatotām atzīst Konkurences padomes atsauces uz Eiropas Savienības Tiesas judikatūru karteļu lietās, kurās norādīts, ka aizliegta vienošanās dalībnieks nevar tikt atbrīvots no atbildības tikai tāpēc, ka nav ievērojis noslēgto vienošanos. Šī judikatūra attiecas uz lietām, kurās ir konstatēts kartelis, savukārt izskatāmajā gadījumā tas nav konstatēts, tiek tikai vērtēts, vai aizliegta vienošanās vispār ir bijusi, līdz ar to šādas atziņas uz izskatāmo lietu nav attiecināmas. Līdzīgi uz izskatāmo lietu nav attiecināmas arī Konkurences padomes norādītās atsauces uz Eiropas Savienības Tiesas judikatūru, kurā norādīts, ka vienošanās par tirgus sadali pati par sevi ierobežo konkurenci pēc mērķa, jo izskatāmajā lietā nav konstatēts, ka ir notikusi vienošanās par tirgus sadali.

[5] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka vienošanās rezultātā izplatītājs tiek izolēts un pasargāts no konkurences spiediena, kas rastos no citiem izplatītājiem, un klients pārmaksā, jo tā rīcībā nenonāk informācija par vairāku izplatītāju piedāvājumiem un klienta izvēle nenotiek konkurences apstākļos. Tomēr senatoru kolēģija secina, ka šāds apgalvojums ir pretrunā tiesas spriedumā atzītajam, ka pārējie izplatītāji netika informēti par to, ka potenciālais klients ir rezervēts, līdz ar to viņi varēja iesaistīties sarunās par līgumu noslēgšanu ar jau reģistrētajiem klientiem, kuri arī nebija informēti par rezervācijas faktu. Pierādījumos pamatots pretargumentus šim tiesas secinājumam Konkurences padome kasācijas sūdzībā nav izvirzījusi, tāpēc šāds vispārīgs apgalvojums nerada šaubas par sprieduma tiesiskumu.

[6] Konkurences padome argumentē, ka apgabaltiesa ir nepareizi iztulkojusi Senāta 2017.gada 16.jūnija sprieduma Nr. SKA-61/2017 8.punktā norādīto, ka jāpārbauda, kā tiek ierobežota konkurence, ja pēc būtības pasīvā pārdošana saskaņā ar vienošanās tekstu izplatītājam nav aizliegta, kā arī tas, kā vispār izplatītāji īsteno preces pārdošanu, vai to parastā prakse ir veikt aktīvas darbības, lai pārdotu preces tostarp tādiem klientiem, uz kuriem attiecas vienošanās, vai tomēr izplatītāji preces pārdod tikai pasīvās pārdošanas ietvaros. Konkurences padome uzskata, ka nav jāvērtē, cik daudz notiek aktīvā vai pasīvā pārdošana, bet jāizvērtē, vai vispār notiek aktīvā pārdošana, proti, vai var pastāvēt konkurences ierobežojums pēc mērķa, kas nebūtu iespējams, ja visi izplatītāji īstenotu tikai pasīvo tirdzniecību. Tas, ka pasīvā pārdošana tiek izmantota vairāk, nevar būt pamats attaisnot aizliegtu vienošanos pēc mērķa.

Senatoru kolēģija minētajam nepiekrīt. No norādītā Senāta sprieduma izriet tiesas pienākums novērtēt vienošanās patieso saturu, ņemot vērā tirgus situāciju, tostarp arī to, cik lielā mērā tiek izmantota aktīvā, bet cik lielā mērā – pasīvā pārdošana. No sprieduma neizriet secinājums, ka vienošanās noteikti jāatzīst par konkurenci ierobežojošu pēc mērķa, ja tiek konstatēts, ka aktīvā pārdošana vispār tiek īstenota.

[7] Nav pamatoti arī Konkurences padomes pārmetumi tiesai par tās secinājumu, ka pēc klienta reģistrācijas konkurence zināmā mērā tiek samazināta dabisku un atļautu iemeslu dēļ. Iestāde norāda, ka tiesa nepamatoti ir vērtējusi individuālus gadījumus, kad izplatītāji ir pielāgojuši produktu pirmo sešu mēnešu periodā. Senatoru kolēģija nesaskata kļūdu tiesas rīcībā. Tiesa ir vērtējusi lietā esošos pierādījumus un, pamatojoties uz tiem, izdarījusi savus secinājumus. Savukārt Konkurences padomes apsvērumi šai sakarā norāda vienīgi uz pretēju viedokli, nevis uz procesuālo tiesību normu pārkāpumu pierādījumu novērtējumā.

Senatoru kolēģija par nepamatotu atzīst arī Konkurences padomes norādīto argumentu, ka tiesa izšķirošu nozīmi vienošanās novērtējumā ir piešķirusi tiem izplatītāju paskaidrojumiem, kuri norāda uz sarežģītību sniegt konsultācijas klientiem jau pēc produkta iegādes, vai uz izplatītāju maiņu jau pēc produkta iegādes, proti, pierādījumiem, kas neattiecas uz līguma tvērumu, bet attiecas uz izplatītāja un klienta attiecībām pēc produkta iegādes. Lai arī tiesa vispārīgi ir norādījusi arī uz paskaidrojumiem par konsultāciju sniegšanu pēc produkta iegādes un ir konstatējusi, ka atsevišķos gadījumos izplatītāju maiņa ir notikusi pēc produkta iegādes, no sprieduma kopsakarā ir skaidrs, ka tiesa šiem apstākļiem nav piešķirusi izšķirošu nozīmi. Izšķirošu nozīmi tiesa ir piešķirusi tieši izplatītāju un klientu rīcībai pirms produkta iegādes.

[8] Kasācijas sūdzībā izteikti argumenti attiecībā uz tiesas secinājumiem par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja vēstuli. Tomēr senatoru kolēģija konstatē, ka tiesa papildus saviem apsvērumiem par minēto vēstuli ir ņēmusi vērā arī to, ka Konkurences padome pārsūdzētajā lēmumā nemaz nav vērtējusi vēstulē norādītos apstākļus un nav konstatējusi pārkāpumu saistībā ar pieteicējas rīcību iepirkumā. Citiem vārdiem, tiesa ir konstatējusi, ka pārsūdzētais lēmums nav pamatots ar apstākļiem, kas norādīti vēstulē un uz kuriem lietas izskatīšanas gaitā Konkurences padome atsaucas kā uz konkurenci ierobežojošiem, tādējādi pēc būtības atzīstot, ka šie apstākļi nav ņemami vērā, vērtējot konkurences ierobežojumu. Šādos apstākļos kasatorei vispirms būtu jāatspēko šis tiesas secinājums, lai pamatotu, kā tiesas apsvērumi, kurus tagad kasācijas sūdzībā apšauba Konkurences padome, var ietekmēt sprieduma rezultātu. Šādu argumentu kasācijas sūdzībā nav.

[9] Konkurences padome kasācijas sūdzībā arī pauž viedokli par to, kā tās ieskatā bija jānovērtē atsevišķi pierādījumi un apstākļi (piemēram, izplatītājas SIA „ZEMGALES IT CENTRS” pārstāvja paskaidrojumi, līgumā ietvertā atruna par sešu mēnešu termiņu, pierādījumi par to, vai objektīvi bija iespējama vienošanās pilnvērtīga darbība, sarakste starp izplatītājas SIA „ZEMGALES IT CENTRS” pārstāvi un pieteicējas partneru tīkla vadītāju u.c.). Tomēr kasācijas instances tiesas kompetencē nav pierādījumu pārvērtēšana. Tiesa visus minētos pierādījumus ir novērtējusi, savukārt tas, ka kasatore nepiekrīt tiesas pierādījumu un apstākļu novērtējumam, nenozīmē, ka tiesas spriedums ir kļūdainš. Tāpēc vispārīgi argumenti, ar kuriem Konkurences padome tikai izsaka atšķirīgu viedokli par pierādījumu un apstākļu novērtējumu, nevar būt pamats kasācijas tiesvedības ierosināšanai.

[10] Ievērojot minēto, senatoru kolēģija atzīst, ka kasācijas sūdzībā norādītie apsvērumi nerada šaubas par pārsūdzētā sprieduma tiesiskumu, kā arī nevar radīt pamatu

lietas ierosināšanai judikatūras veidošanas vajadzībām. Tas ir pamats atteikt ierosināt kasācijas tiesvedību.

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 338.panta otro daļu un 338.¹panta otrās daļas 2.punktu, senatoru kolēģija

nolēma

atteikt ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar Konkurences padomes kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2023.gada 14.augusta spriedumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senatore Dz. Amerika

Senatore V. Krūmiņa

Senatore I. Višķere